

8. Alsóörs, Református templom

(Veszprém megye) Kö, Kú

A templom részbeni kutatására a millennium kapcsán történő újbóli helyreállítás adott lehetőséget. Az ásatás során előkerült a templom középkori szentélyének falkiszéde, illetve a szentély D-i falának kőalapozása. (2000-ben a szentélyhez É-ra csatlakozó sekrestye került elő). A szentély végződése a K-i templomtérben elhelyezkedő karzatfeljáró miatt pontosan nem volt meghatározható. Mivel az É-i falkiszéde feltárt vége és a jelenlegi templomvég között a távolság meglehetősen kicsi, nagy valószínűséggel felvethető, hogy a szentély egyenes záródású volt. (Ez azonban régészetileg nem igazolt!)

A falkutatás során bebizonyosodott, hogy a középkori falazaton lévő legelső festés átfut a befalazott középkori D-i kapun – annak befalazásában egy fülkét alakítottak ki –, de befut a jelenlegi boltozatot tartó templom Ny-i felében elhelyezkedő féloszlopok mögé.

A jelenlegi bejárat a 18. századi átalakításkor készült. A középkori D-i kapu teljes kőszerkezetét ekkor ide áthelyezték.

A padlástérben jól kivehető volt, hogy a jelenlegi párkányvonalnál alacsonyabb tetőszerkezete volt a templomnak, a torony barokk, korai architektúrája ehhez illeszkedik. Ugyanakkor a jelenlegi tetőszerkezet is kettéoszlik a középkori hajóvég vonalában. A tetőszerkezet korábban síkmennyezetes volt, ennek elfűrészelt gerendái jól láthatók a tetőtérben.

A torony első karzatszintjén a középkorban maga a torony hasábjai a hajótérben helyezkedtek el. Erre utalnak a falelválások és jelenleg a toronybelső sarkainak támaszkodó falazat mögé befutó meszelésnyomok.

Mindez több periódusra utal. Egy középkorira, egy első kora újkori átépítésre, még alacsonyabb párkányvonallal – ami a középkori is lehetett –, de már barokk stílusú Ny-i oromzattal és a középkori szentély megőrzésével. Ezt követően megemelik valamilyen tetőszerkezetet – magasabb párkányszint. Majd a következő periódusban kialakítják a jelenlegi csarnoktemplomot, áthelyezik a D-i kaput, és a templom tetőszerkezetét megtartva azt K felé megtoldják – a templom még mindig síkmennyezetes. Majd végül kialakítják a jelenlegi boltozott hajóteret.

A torony tömege a középkorban feltehetően megjelent a belső térben. Maga a karzat tehát nem három ívként jelent meg ezek szerint. Legalábbis az eddigi kutatás nem talált erre utaló nyomot.

A szószék mostani nehézkes tömege 19. századi, a kutatás során előkerült egy faragott fejezet, ami a korábbi szószék szerkezetéhez tartozhatott.

A templom oldalán található középkori festést restaurálták.

KOPPÁNY ANDRÁS

9. Alsótold határa

(Nógrád megye) Ó

2001. március 13. és 18. között a Nógrád Megyei Múzeumok Igazgatósága felkérésére bejártuk a Zagyva-Cserhát-völgyi gázvezeték nyomvonalát.

Alsótold É-i határánál, az Alsótold és Felsőtold közötti út Ny-i oldalán, az út és a Zsunyi patak között a szántott földben kevés kerámia és vastárgy került elő. A lelőhely (15. sz.) a patak és az út közötti csatornától D-re, a falu utolsó házától É-ra fekszik.

Munkatársak: Majcher Tamás, Paszternák István régészek, Balogh András pécsi, Nagy Andrea, Pesti Krisztina budapesti egyetemi hallgatók, valamint Nagy Imre, Semperger Zoltán, Nyikus Diána. A leletek a Kubinyi Ferenc Múzeumba kerültek.

VADAY ANDREA

10. Alsóvadász határa

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, R, B, LT, Kö, Kk

2001 őszén szisztematikus terepbejárást kezdtünk a Vadász-patak völgyében, melynek célja a patak völgyében található régészeti lelőhelyek feltérképezése, különös tekintettel a paleolitikum és neolitikum időszakára. Ez évben a Vadász-patak Hernádba ömlésétől Alsóvadász község É-i határáig jutottunk. A terepbejárást során a regisztrált régészeti lelőhelyeken felül 9, eddig nem ismert lelőhelyet találtunk a patak völgyében, további kettőt pedig a Hernád jobb partja közelében.

Alsóvadász Bonta nevű határrészében középső neolitikus, bronzkori, kelta kori és késő középkori településekre utaló szórványos felszíni nyomokat találtunk a Vadász-patak menti dombvonulat egy kiszögellő teraszán.

A település déli határában egy dombnyúlványon középső neolitikus és bronzkori település elszórt, de nagyobb mennyiségű kerámiát szolgáltatató felszíni nyomait regisztráltuk.

A Vendéges nevű határrészben, a patak menti dombháton, változó sűrűségben középső neolitikus, rézkori, bronzkori és középkori településekre utaló felszíni nyomokra bukkantunk.

LENGYEL GYÖRGY – CSENGERI PIROSKA

11. Alsózsolca, Bakmányos

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kö

Az Abaúj megyéhez tartozó Kemely falu neve Alsózsolca határában helynévként maradt ránk. 1982-ben Abaúj megye elpusztult településeinek kutatása során terepbejárást végeztem a területen, ekkor azonban az egykori falu nagy részét erdő borította. 1997-ben, a miskolci Herman Ottó Múzeum munkatársaival, Pusztai Tamással és a Borsod Megyei Levéltár kutatójával Bodnár Tamással közösen végzett terepbejárássunk alkalmával konstatáltuk, hogy az erdőterület visszaso-